

Cédulák XIX.

– keserves tudatlanság érzete gyötörne – ha ez még hátrányos volna. Jó lenne ugyan valami biztosat tudni az emberi régmúltról, valamelyest pontosabban az őstörténetről. Nem az „ősemerőről”, amely Darwin sejtésének a fajok eredetéről merőben ideológiai indíttatású mellékterméke, amely az ember eredetét a vak véletlen egy produktumaként értelmezte, mondván, a diadalmas fejlődés, mely az anyagi világ jellemzője, ide, pont ide vezetett, és az embernél leállt, ugyanis utánunk már nem jött létre semmi új... Itt vagyunk hát az embernél, emberként, és konstatáljuk: utánunk tényleg nem fejlődött ki semmi új, a fejlődés csodás útja eddig vezetett, s nem tovább. De hogy miért lett az ember, miért nem az oroszlánál vagy éppen a zsiráfnál állt meg a fejlődés, s miért nem ment tovább a fejlődés gőzmozdonya az emberen? – még a kérdés sem hangzik el... Kár, mert így az egész régmúlt homályban marad, és a materialista embertörténet magyarázatának egyetlen indoka a „csak”, de dacosan! Hajdani történeteink azonban alig súlyyedtek tudatlanságunk felszíne alá, s maradtak is velünk, mi pedig mintha a Titkok Házában járnánk, nem kérdezzük, kíváncsiságunkat gúzsba köti az előítélet. Így azok a kérdések, hogy valójában mikor és hol történt a vízözön, kik és miért, mikor építették a piramisokat, és hasonló kérdések a Bibliáról... el sem hangoznak, ha mégis – gyermekeknek való együgyű gügyögés a válasz. Belátható időn belül nem is fognak érdemi válaszok születni, míg a francia felvilágosodás idején kialakult ideológiánk foglyai maradunk. Olyan lehetlenségekről végképpen ne essék szó (nem is esik!), miképpen történhetett az ókori Mezopotámia ég tudja, hány évezrednyi messziségében keletkezett, legalábbis ott ismert történetek mai, magyar nyelvű felbukkanása? Bizony, mert Fa-

zekas Mihály furfangos Lúdas Matyija odavalósi, a mai Irán országába, a perzsák földjére, amint a Kőműves Kelemen balladája is onnan indult hódító útjára Európába – toldja meg rejtélyeink sorát Ilia Mihály professzor. S mindez a hatalmas, fölmérhetetlen gazdagságú tudás mintha ragyogó drágakövek érdektelen halmaza lenne, üres múzeumi termek mélyén hever, nem kérdezzük felőle, gyermekeink előtt kivált ismeretlen. A kérdés ugyan előttünk tornyosul piramisok formájában, vagy éppen magunk emberi képében, régi, ismeretlen mesék, különös történetek alakjában, de – maréknyi érdeklődőn kívül – nem foglalkoztatja elménket. Minden figyelmünket leköti, tudatlanságunkat bőséggel táplálja a mindennapi szórakozás, a kikapcsolódás – ma már iparágak és korunk alkotó elméi foglalkoznak azzal, hogy újabb és újabb formáit találják ki. Az ember szert játszani, hát adjuk meg számára a játék soha nem látott csillogását – ami mellesleg hatalmas jövedelmet biztosít a világ valódi urainak, a hadiipar, a kábítószer és a gyönyöripar urainak... Az embermilliók gondolkodása fölötti uralom megragadása és megtartása már-már isteni hatalommal jár, még ha ennek leplezéséért semmilyen ár sem drága, beleértve az emberéletet is... Valóban így van, manapság gondos tekintetek ügyelnek rá: ne gondolkozz, ne kérdezz, mert még találsz valami váratlant, nyomasztó rejtélyekbe ütközöl, és azok majd nem hagynak nyugodni! Ne tedd ezt, mindent látó agyak – a Nagy Testvér – megoldják rejtvényeidet, te csak ne akarj gondolkozni, nem való az neked. Hogy ez mennyire függ össze az üzleti világ rejteni való titkaival, annak kérdése szintúgy tabu. Mert mi van akkor, ha mindenfélét kérdezel, a hivatalos válaszadók gügye hazugságait lesöpröd, és magad próbálsz benézni a tükör mögé? Bajt

hozol a fejedre, ne bolygasd titkaikat! Különbösen is, játsszál a mobilodon, a gépeden, nézz pornót – mindez érdekesebb, mint Istenről elmélkedni s önálló utakat nyitni, ráismerni a hatalmasok önértékű hazugságaira! Hát ne hibázz, mert még véletlenül megütöd a bokádat...

– annyi nyilvánvaló talán, hogy egy világkorszak véget ért és valami új kezdődik. Európában manapság a megszokott fogalmainkkal nemigen tudjuk szabatosan megnevezni sem a mögénk került korszakok mibenlétét, sem a szemünk látára születő új lényegi jellemzőit. Annyi bizonyos viszont, hogy ez a változási folyamat nem zárul le az idén, és belátható időn belül sem. Lehet, az európai „aranykor” ért véget, és valami sokkal szigorúbb és keményebb időszak következik, keményszívű politikusokkal és nem megengedő módon gondolkodó véleményformálókkal. A társadalmak közötti megosztottság növekszik, a megosztó-elvásztó árkok mélyülnek, és az egyes csoportok közötti érdekérvényesítő küzdelmek is eldurvulnak. Maradék értelmiségünk a társadalmi ranglétrán egyre lejjebb csúszik, a nemzetközi pénzhatalom befolyása tovább nő (már ő néz a tükörbe!), az önálló úton vitorlázó szép lelkek komolyságának bealkonyul, pofázni, világváltó terveket hirdetni lehetséges – csak komolytalan. Élesen szétváló gyógyítási és oktatási feltételek, szegények kórháza és iskolája, a halálbüntetés újbóli bevezetésének követelése utat tör Európában is, amiként a fegyverviselés általánossá válása, a tételes vallások leértékelése együtt jár sötét hitek fölemelkedésével, új vallásháborúk nyílt kirobbanásával. Az iszlám aktív jelenléte ezt minden bizonnyal katalizálja, amint lappangó formában ez máris megjelent. A keresztény és zsidó közösségek válaszaik könnyen új helyzetbe hozhatják a közvetlenül érintetteket, ami hatással van/lesz Európára. Az őslakos és később (mondjuk, ezer éve) érkezett európaiak rákényszerülhetnek pusztá önvédelemből, megmaradási kényszerüknek engedelmessé az aktív védekezésre. Mindennek következménye, továbbá a helyzetet másként, toleráns-megengedő módon megítélők véleménye együttesen határozza meg a politikai közélet minden formáját, így fokozódik annak lehetősége is, hogy a nemzetközi és nemzeteken belüli összeütközések

számos alakban bevonuljanak a köznapokba. Ma hozzávetőleg ennyit látunk a közeljövőből, de hogy ezután mi következik világszerte és Európában, az még függöny mögött... Lehet föltámadó európai polgárháborús hangulat több nyugati országban, ha az állami politika nem hajlandó változtatni eddigi, uralmi magatartásán, illetve ha az ott élők saját kezűleg kívánják „lerendezni” a hazájukban felgyülemlött feszültséget – de megkísérelhetik „dűlőre vinni” helyzetük rendezését a beérkezett jövevények is, akár erőszakkal. A mindenfelé konfliktussal terhelt világban elvileg bármely helyi robbanás fölszíthatja a parazsat, ami bizvást jövedölhető... Egy megjegyzés még: az isteni Gondviselés beavatkozásáról, annak formájáról, idejéről, helyszínéről, netán elmaradásáról mit sem tudunk, ám keresztényként mindig jót remélünk.

– a jelenlegi, gyorsuló mozgásban lévő helyzetben előrelátni, tervezni, nagy jelentőségű személyi ambíciókat ütemezni – átmeneti biztonságú. Most és itt megvalósíthatónak tűnő program, de holnap? Fájdalom, de a biztonságos demokratikus közélet ilyen időszakokban hátrányokkal jár. Az angolok a világháború idején Churchill miniszterelnökségével küzdöttek az életükért, győzelmükért, ám az ő személyisége nem ösztönözte a társadalmi demokráciát. Döntött az eléje került kérdésekben, és se Drezda bombázása (napalmbombákkal), se a Sztálinnal kötött, Kelet- és Dél-Európa területét, társadalmi rendjét meghatározó megegyezése nem volt demokratikus. Két diktátor írta alá azt a papírfecnit, amely milliók sorsáról döntött. Mint korábban az évtizedeken át titkos Molotov–Ribbentrop-paktum. Vélhetően Európában sem tartható sokáig(?) az eddigi liberális szabadságértelmezés, bármily rémületet kelt is még ennek felvetése is. Arról nem is szólva, hogy a természeti javak, mindenekelőtt az élővízkészletek ijesztő szűkülése, a lég- és környezetszennyezés drámai növekedése súlyos biztonsági kockázatokkal jár, konfliktusokat gerjeszt. Ezekről a hívő emberi jövőbe tekintése szerint csak a Gondviselés mentheti meg világot...

– megkésített és kissé érzelmes búcsú Karinty Ferenctől, Naplója zárókötetének elolvasása után. Hatalmas energiával megélt, folyvást

nyüzsgő élete végére energiái elapadtak, „írás-készsége” mint éltető eleme elhagyta, alkoholfüggését hősiiesen legyőzve üressé váltak napjai, majd eljött érte a kaszás. A késő Kádár-kor mindentől különböző, a slampos diktatúra köznapjait valóságként bemutató írásai kortörténeti dokumentumok. Valóban így éltünk, hithű bolsevikok, cinikus karrieristák, a rendszer szinte tömegessé vált kettős ügynökei, kiskertművelő, üdülőtelekre törő önkizsákmányolók, nagy hatalmú, kicsit sem rejtőző főnökök, őfelsége ellenzékét alakító értelmiség elegyében – helyenként boldogan... A körülöttünk lévő nyílt kelet-európai diktatúrákat lenéző, hazahúzó szívű magyarok. A '80-as évek „boldog szeretőt színlelő” világában tudtuk, sejtettük: nem lesz mindig így! Nem volt „forgatókönyv”, akik ismertek ilyesmit, nem kötötték az orrunkra, de mi, többiek még élveztük a „felkelés” előtti ágymelegét, s nem igazán akarózkodtunk kimenni a hidegbe... Karinthy Cininek sem, aki csak úgy élt velünk, gyermeki szívvel örült, ha felismerték olvasói, távoli tisztelői, hisz' „én vagyok én”. Az volt, de képes volt íróként is egy lenni közülünk. Nagy adomány. Marx kortársa, az íróóriás, Balzac regényeiről állította: jobban érthető belőlük a francia társadalom, mint számos tudományos igényű dolgozatból – Karinthy írásaiból is a magyar társadalom. Engem egy ártatlan, szemináriumon elmondott, az 1987-es lakiteleki fórumról szóló beszámoló miatt motoros rendőrről keresett fel, a beszámoló besúgójának jelentése nyomán. Egy évvel később a pártállam utolsó kongresszusán egy padosra kerültünk, s rendkívül zavartan pislogott. Karinthy 1988-ban megjelent Skizofréniája nagyon hasonló történetet tesz közzé. A rendszerváltás zavaros évei eltemették az irodalom addigi fontosságát, ezt pontosan tudta, azt is, ami következett ebből. Vigasz lenne számára, vagy sem, de kiérdemelte az annak a letűnt világnak „kiváló krónikása” megtisztelő címet.

– Nepált valamikor a '70-es évek elején fedezték föl az amerikai hippik, Jack Kerouac máig tartó utazása az időben és a föltárhatatlan világban, ha nem is idevezetett, de Goethe, Tolsztoj, Thomas Mann hősei után ő mutatta meg beatnemezdekének a környezet személyiségváltató hatását. Addig nem ismerték az út erejét, alábe-

csülték az utazás jelentőségét, pedig korábban a tanulás, a felnőtté válás eszközeként alkalmazták. Azután a „fű” csábításában nyugati fiatalok ezrei indultak gyalog, stoppal Ázsiába, engedve a Himalája isteni vonzásának. Így jutottak Tibet kapujába, fedezték föl a buddhizmust, és tömegével estek révületbe, sokan végzetesen. Nepál vonzó célpont lett, évtizedeken át az is maradt. A minap ismét filmre került a polgárháború utáni Nepál, valami rettenetes képét mutatva. Szenny, mocskos, kivágtak minden fát, azokból építettek vendégházakat a turistáknak... Régen úgy tartották, őket az angol birodalom kiforgatta ősi kultúrájuk rendjéből, mihelyt ahhoz visszatérhetnek – ismét magukra találnak. Mára kiderült, az önmagukról való tudást egyszerűen elfelejtették, elillant az életükből, üresség maradt utána. Rémülten nézed, ami velük történt, elnyomott nemzetből sehová sem tartozó embercsoporttá váltak. Amikor a mai európai nem tudja viselni gyászát, szépen kifejezni örömét, megélni emberi létükhöz tartozó állapotait, jobb tudni – ezen az úton járunk mi is. Súlyos tévedés, az értelem erejét meghaladó feladat az önfegyelemre alapozott személyiségvezérlés, „a munka mindent igazol” eszménye. Az ember ugyanúgy szenved és örül ma is, mint az okos gépek megjelenése előtt, életkora változásával hullámszik, keres új és még újabb célokat s a kalandot, mely érdekessé teszi az életét. Mindezt hagyományok nélkül tenni, tömegek számára – életveszélyes kockázat. Ebben élünk.

– dátum szerint úgy két és fél ezredévvvel ez előtt, tehát a régmúltban Szolón, a hét görög bölcs egyike, Platón szerint – aki ezt a történetet elmesélte – a legbölcsebb görög, látogatóban járt Egyiptomban, a papoknál. Platón megnevezi a templomot is, ahol Szolón vendégeskedett, amikor egy igen-igen öreg ottani pap megjegyezte neki, hogy a görögök olyanok, mint a gyermekek, mivel nem jegyezték föl, ami korábban történt elődeikkel, így nem is tanulhatnak semmit a múltból. Ezért mindig újakezdődik számukra a világ, ami korábban volt, utóbb elveszett... Várkonyi Nándor máig rejtélyes, Sziriat oszlopi c. könyvében írja le ezt a históriát, s miközben olvasom, korunkra gondolok. Ha a régi görögök gyermekek voltak tudatlanságukban, vajon mi, mai európaiak mik lennénk? Van írásunk, ismerjük a

betűt, nagyon is, folyvást „ráírunk” egymásra mobilon, Facebookon, még sincs semmi tudásunk a múlttól. Legföljebb nagyszüleinkig látunk vissza, de leginkább csak a neveket ismerjük, életdarabkákat, a régmúlt mélységeiről semmit nem tudunk. Ha az egyiptomi papok valóban őrizői voltak népük közös tudáskincsének, s azt gondozták-ápolták, gyakran földézzve használták, akkor csak irigykedhetünk. Nálunk nincs ilyen kaszt, senki nem őrzi a tudást, különféle adattárolókban „van”, egy része hozzáférhető, másik titkosított, s mivel a tudományok is ezernyi részre szakadtak, azok tovább töredezték, nincs ember, aki összefoglalhatná szellemi-tárgyi örökségünket. Valóban nem emberek, hanem gépek őrzik, ami maradandó, de annak beépítése az egészbe – ezáltal megformálva – mind ez ideig elmaradt. A mai Babel tornyát képezik tudásunk halmozatai – amelyek gyarapodásukkal távolodnak a képzelt egésztől. Ady víziója: minden egész eltörtött – végzetesen igaz. Emberen kívül s belül egyaránt. A hajdani egyiptomiaknál „világképet” formált ismeretük, nálunk pedig manapság a véleményformálók, leginkább a média, a politika – ezt ők hivatásként (leginkább ön- és pártérdekből) teszik. Az internetes felületek és a maradék lapok számára azonban az szenzáció, ha Lady Gaga megvillantja szoknya alatti gyönyörűségét, múltunk felhalmozott kincsei az utcán – aligha hoznak izgalomba bárkit is... Sodródó hajókon élünk, olykor végtelen távolságban a tegnaptól, s ismeretlen messzeség választ el a holnaptól. Tapasztalatunk szerint nem tudjuk, honnan s hová... Mint a gyermekek, mondták az egyiptomi papok a hajdani görögökre, ami ránk tudatlanság képében igaz. Fohászkodjunk, nehogy történjen valami végzetes, amihez szükséges lenne az a hajdani tapasztalás, amely elveszett, s mára emlékét is megtagadtuk...

– döbbenet olvasom: ha Merkel magyar kormányfő lenne, ő falat épített volna, állítja Boris Kálnoky ismert német újságíró... Majd hozzáteszi, de Németországban több százezer munkahely betöltetlen! Akkor most a politika mennyire erkölcsi kérdés, és mennyire rideg érdekszolgálat? Másként mondva: milyen áron lehet az önérdekét követnie egy országnak? A formát most ne is említsük, mert modern nyugati demokráciát

tanuló tudatlan kelet-európaiként az emberben fölöttik, hogy mielőtt talán kétféle emberrel, ismeretlen, dokumentumok nélkül érkező embert beengednek, sőt talán félreérthető módon, de bátorítanak egy ország vezetői, jó lett volna megkérdezni a népet, a népfelséget... de legalább a választott testületet... Legújabb fordulatként a német kancellár bejelentette: Európa nem készült föl a migráció kezelésére! Brávó! Ki döntött fölülük készületlenül? És hogyan tovább náluk és Európában?

– valami okos ember, Ungvári Tamás idézi, egyszer azt találta mondani, de ennek akkor is hosszú előzménye volt, még ha egyszerre pattant is ki a koponyából, szóval: a pókot nem önmagából, hanem hálója felől lehet megérteni. Alkotása, munkája rá vall! Mondta: Vagyok, aki vagyok, de Teremtésedben olykor megmutatkozol – ha kívánod. Fölfoghatatlan így is, lévén ugyan milyen következtetést lehet tenni Teremtőnkre alkotásából? Fenséges, méltóságos, végtelen hatalmú... Hajók ezek a szavak a végtelen tengereken – kifejezni a megnevezhetetlent. Különben is minden akarata szerint történik, amiért az imában fohászkodunk, de akkor miként magyarázható a szörnyűségek véget nem érő tengere, az ember ember általi szenvedése, hiszen teremtményei lennének! Miért van, hogy egyszerre méltóságos, önállóságra törő, Teremtőjétől függetlenedő az ember, miközben saját gonoszsága legfőbb ellenfele! Arra teremtettünk, hogy megpróbáljuk, vajon képesek vagyunk-e fékezni a bennünk tenyésző szörnyeket? Aligha szólhatunk többet, mint kérdéseket, de kinek tehetünk föl ilyeneket? És kitől mástól számíthatunk a válaszra, mint Teremtő Atyánktól? A kérdés visszajut kiindulásához: értelmünk nem segít, ezért mondja főparancsolata, hogy teljes szívedből, egész lelkeddel imádd Őt, hozzá fohászkodjál, mást ne szolgálj! Egyetlen fonál, de hozzá vezet: köznapian szólva, szeresd Őt. Szeretted majd útba igazít. Rejtélyes történet, ha fölfedezni vágyod Teremtőd uralmát – ám áttetsző, mint a víz, ha szereted...

– bepillantás a világ bugyraiba: a palesztin-izraeli konfliktus elmélyülése előtti időkről beszél, börtönélményeiről egy keresztény aktivista, mondván, az első intifáda idején börtönbe került

muszlimokkal élt együtt, ami a '80-as, '90-es évek idején történt. A cellába alkalmanként hoztak egy-egy láda almát, afféle csemegeként. Az alma ott, magyarázza, olyan kivételes gyümölcs, mint nálunk a banán. Az almát letették, a muszlim és keresztény rabok, arabok és palesztinok azonban nem rontottak rá, hanem azon igyekeztek, hogy a másik oldal kapja, nekik jusson a szebb gyümölcs. Így, a kölcsönös udvariasság jegyében fogyasztották az almát. A második intifáda idején, amely a '90-es évek végén kezdődött, ez az ember megint börtönbe került,

ismét muszlimokkal egy helyre. Ismét hoztak a cellába almát a zsidó őrök. De most már senki nem udvariaskodott, mindenki igyekezett a legtöbb és legszebb almát kivenni a ládákból...

– a küklopszok szemésze maga is fél kétszeműnek lenni... Fura kijelentés, talán arra utal, olyannak lenni, mint a többi, a többség, a hasonulás törvénye mindent előz, még önnön megsegítésemet is. Másfelől nézve: ha nekik jó, sőt így normális – minek kilógni a sorból? Biztos jobb többet látni?

Duna-parton